

РАМКОВИ ИЗИСКВАНИЯ

за разработване на

Държавни образователни стандарти за придобиване

на квалификация по професии

/актуализиран вариант/

приети от Управителния съвет на Националната агенция за
професионално образование и обучение (НАПОО) с
Протокол № 5 от 16.11.2016 г.

Въведение

Държавните образователни стандарти (ДОС) за придобиване на квалификация по професии от Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СППОО) по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО) са документи, които на основание чл. 42, т. 3, (б) от ЗПОО се разработват и актуализират от Националната агенция за професионално образование и обучение. ДОС се утвърждават с наредби на министъра на образованието и науката, след съгласуване със съответните министри и ръководители на ведомства. С ДОС за придобиване на квалификация по професии се определят професионални компетенции, които способстват за проявяване на инициатива, за работа в екип и за качествено упражняване на определена професия и те са задължителни за всички обучаващи институции от системата на ПОО, които имат право да организират професионално образование и обучение, завършващо с издаване на:

- Свидетелство за професионална квалификация
- Удостоверение за професионално обучение
- Свидетелство за валидиране на професионална квалификация
- Удостоверение за валидиране на професионална квалификация по част от професия

1. Предназначение на Рамковите изисквания за разработване на Държавни образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии

Рамковите изисквания осигуряват единен подход, структурно и терминологично единство при разработването на Държавните образователни стандарти (ДОС) за придобиване на квалификация по професиите от Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СППОО) по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

Въз основа на Рамковите изисквания се разработват Методически указания, в които поетапно се описват основните стъпки при разработване на ДОС за придобиване на квалификация по професии от СППОО.

Рамковите изисквания са предназначени за екипите, на които е възложено разработването/актуализирането и оценяването на проектите на ДОС за придобиване на квалификация по професии.

2. Законова основа за разработване на Държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии

Разработването на Държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по

професии е на базата на Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО), обн. ДВ. бр. 79 от 13 октомври 2015 г., в сила от 01.08.2016 г. и на Закона за професионалното образование и обучение, обнародван в ДВ, бр. 68, 1999 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 59 от 29 юли 2016 г. (ЗПОО). Текстове, с които се регламентира разработването и утвърждаването на ДОС за придобиване на квалификация по професии са включени в:

2.1. Чл. 22, ал. 2, т. 6 от ЗПУО

„Държавните образователни стандарти в системата на предучилищното и училищното образование са за придобиването на квалификация по професия.“

2.2. Чл. 22, ал. 5 от ЗПУО

„Държавният образователен стандарт по ал. 2, т. 6 се разработва при условията и по реда на Закона за професионалното образование и обучение.“

2.3. Чл. 22, ал. 6 от ЗПУО

„Държавните образователни стандарти по ал. 2, т. 6 и 8 се приемат с наредби на министъра на образованието и науката съгласувано със съответните министри и ръководители на ведомства.“

2.4. Чл. 23, ал. 1 от ЗПУО

„Държавните образователни стандарти по чл. 22, ал. 2, т. 1, т. 4 - 6 и Националната квалификационна рамка се синхронизират в частта ѝ за предучилищното и училищното образование.“

2.5. Чл. 13а от ЗПОО

„Държавните образователни стандарти по чл. 22, ал. 2, т. 6 от Закона за предучилищното и училищното образование се приемат отделно за всяка професия от списъка по чл. 6, ал. 1 и определят:

1. изисквания към кандидатите;
2. описание на професията;
3. единици резултати от учене;
4. изисквания към материалната база;
5. изисквания към обучаващите.“

2.6. Чл. 27, ал. 2 от ЗПОО

„Професионалната подготовка осигурява постигането на държавния образователен стандарт за придобиването на квалификация по професия.“

2.7. Чл. 42, т. 3, (б) от ЗПОО

„Националната агенция за професионално образование и обучение разработва и предлага на министъра на образованието и науката държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии“.

2.8. Чл. 51, ал. 1, т. 1 от ЗПОО

„Министърът на образованието и науката провежда държавната политика в областта на професионалното образование и обучение, като приема държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии.“

2.9. Чл. 56, ал. 1, т.3 от ЗПОО

„Организациите на работодателите участват разработването, съгласуването и актуализирането на държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии“.

2.10. Чл. 57, т. 1 от ЗПОО

„Организациите на работниците и служителите на национално равнище участват в актуализирането на държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии“.

3. Основни функции на Държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професия

ДОС за придобиване на квалификация по професии:

- Определят: професионалните компетенции, необходими за проявяване на инициатива, за работа в екип и за качествено упражняване на определена професия ;
- Осигуряват качеството на професионалното образование и обучение;
- Гарантират прозрачност на професионалните квалификации;
- Създават възможности за установяване на формално, неформално и информално придобитите знания и умения;
- Осигуряват равностойност на документите за професионална квалификация, издавани от различни обучаващи институции в системата на ПОО;
- Осигуряват връзка с изискванията на пазара на труда;
- Информират кандидатите за обучение или валидиране, работодателите и обучаващите за резултатите от ученето по конкретна професия.

4. Структура на Държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии

4.1. Структурата на ДОС за придобиване на квалификация по професии включва следните елементи:

- Заглавна страница
- Изисквания към кандидатите
- Описание на професията
- Единици резултати от ученето
- Изисквания към материалната база
- Изисквания към обучаващите

4.2. Заглавна страница

Заглавната страница на ДОС съдържа следната информация:

4.2.1. Код и наименование на професионалното направление от СППОО;

4.2.2. Код и наименование на професията от СППОО;

4.2.3. Код и наименование на специалностите, включени в професията, съгласно СППОО;

4.2.4. Степен на професионална квалификация според СППОО в съответствие със ЗПОО и ниво според НКР и ЕКР;

4.2.5. Място и година на разработване и на актуализиране.

4.3. Изисквания към кандидатите

Изискванията към кандидатите съдържат информация за:

4.3.1. Изисквания за входящо минимално образователно равнище за ученици и за лица, навършили 16 години в съответствие със ЗПОО, като се посочват и съответните рамкови програми, по които може да бъде проведено професионалното образование и обучение и неговата продължителност;

4.3.2. Изисквания за входящо квалификационно равнище или професионален опит.

4.4. Описание на професията

Описанието на професията се разработва на базата на анализ на работни места и длъжности в предприятия, където може да бъде назначено лице, притежаващо квалификация по съответната професия.

В описанието на професията се съдържа информация за:

4.4.1. Трудовите дейности;

4.4.2. Отговорностите при изпълнение на трудовите дейности;

4.4.3. Личностните качества, необходими за изпълнение на трудовите дейности;

4.4.4. Особеностите на условията на труд;

4.4.5. Оборудването и инструментите - машини, съоръжения, документация и др., използвани за изпълнение на трудовите дейности;

4.4.6. Изисквания за упражняване на професията, определени в закони и подзаконни актове (здравословно състояние, правоспособност и др.);

4.4.7. Възможности за продължаване на професионалното обучение;

4.4.8. Възможности за професионална реализация съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите (НКПД, 2011): посочват се конкретни длъжности. Посочването на цели единични групи е допустимо само тогава, когато придобиването на професионалната квалификация осигурява възможност за реализация на всички длъжности, включени в единичната група. Длъжностите се съобразяват със степента на професионална квалификация – петият знак от осем цифрения код на длъжността трябва да бъде не по-голям от степента на професионална квалификация, придобивана с обучението по съответната професия и специалност.

4.5. Единици резултати от учене

„Единица резултати от учене“ е част от професионална квалификация, състояща се от набор от взаимозависими резултати от учене, който може да бъде самостоятелно оценен или валидиран. В описването на единиците резултати от учене се посочват и критериите и средствата за тяхното оценяване, както и условията при които то се извършва.

„Резултати от ученето“ са професионалните компетентности, придобити от индивида след приключване на процеса на формално или неформално обучение или на информално учене, които той е способен да демонстрира.

„Професионални знания“ са съвкупност от теории и практики, свързани с определена сфера на работа, които са усвоени в процеса на обучение или учене.

„Професионални умения“ са способностите за прилагане на усвоените професионални знания при изпълнение на задачи и решаване на проблеми.

„Професионални компетентности“ е доказана способност за използване на професионални знания, професионални умения и личностни качества, необходими за упражняване на професия, в съответствие с Националната квалификационна рамка.

Видове единици резултати от учене:

- Общи – отнасят се за общата задължителна професионална подготовка и са общи за всички професии и специалности от Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СППОО) със съответната степен на професионална квалификация – първа, втора, трета или четвърта. Те са съотнесени към съответните нива по Националната/ Европейската квалификационна рамка (НКР/ЕКР);

- Отраслови – отнасят се за отрасловата професионална подготовка и са общи за всички професии от дадено професионално направление;
- Специфични за всички специалности – отнасят се за специфичната професионална подготовка и са общи за всички специалности в рамките на дадена професия;
- Специфични за специалността – отнасят се само за дадената специалност.

Единиците резултати от ученето се представят в следната таблица:

Наименование на единицата:	
Код на единицата:	
Ниво по НКР:	
Ниво по ЕКР:	
Наименование на професията съгласно СППОО:	
Ниво по НКР:	
Ниво по ЕКР:	
Резултат от учене 1:	
Знания	
Умения	
Компетентности	
Резултат от учене 2:	
Знания	
Умения	
Компетентности	
Резултат от учене 3:	
Знания	
Умения	
Компетентности	
Средства за оценяване:	
Условия за провеждане на оценяването:	
Критерии за оценяване:	

В таблицата се добавят се редове за още резултати от учене при необходимост

4.6. Изисквания към материалната база

В ДОС за придобиване на квалификация по професии се посочват общите изисквания към материалната база – помещения, оборудване, обзавеждане и др., необходими за провеждане на обучението по теория и практика на професията с цел придобиване на заложените в ДОС професионални компетентности.

4.7. Изисквания към обучаващите

В ДОС за придобиване на квалификация по професии се посочват изискванията към обучаващите по отрасловата и специфичната професионална подготовка, без общата. Изискванията могат да бъдат различни за обучаващите по теория и обучаващите по практика и са по отношение на:

- професионална квалификация и образователно-квалификационна степен:
 - IV степен на професионална квалификация (само в случай, че във висшето образование няма такова направление – чл. 213., ал. 8 от ЗПУО);
 - образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър“;
 - образователно-квалификационна степен „бакалавър“;
 - образователно-квалификационна степен „магистър“;

- специалност:
 - За обучаващи със средно образование и придобита IV степен на професионална квалификация: посочва се професия и специалност от Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
 - За обучаващи с висше образование и придобита образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър“, „бакалавър“ или „магистър“: посочва се област и професионално направление съгласно Класификатора на областите за висше образование и професионалните направления;
- правоспособност (най-често за преподавателите по практика и то само, когато професията е включена в Списъка на регулираните професии в Република България. Посочва се и нормативния акт, въз основа на който професията е регулирана.);
- препоръчителен период от време, през който преподавателите следва да актуализират своите знания, умения и компетентности.

5. Процедури за разработване, преглед и актуализиране на Държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии

Проектите на Държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии се изготвят в съответствие с „Методически указания за разработване на ДОС за придобиване на квалификация по професии“ и „Правила за условията и реда за разработване на ДОС за придобиване на квалификация по професии“. В изпълнение на ЗПОО, разработването, оценяването, съгласуването и актуализирането на ДОС се извършва с активното участие на социалните партньори.

Предложения за преглед и актуализиране на действащи ДОС за придобиване на квалификация по професии могат да се правят от национално представителните организации на работодателите, на работниците и служителите, както и от структури на държавната администрация, вкл. НАПОО.

Предложенията се внасят в НАПОО и се разглеждат от експертните комисии по професионални направления и от Управителния съвет на НАПОО, в съответствие с процедурата, регламентирана в „Правила за условията и реда за разработване на ДОС за придобиване на квалификация по професии“.